

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

מא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

בראשית מ וישב

אונקלוס

הקליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה
 והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשו :
 יח ויגן יוסף ויאמר זה פתרון שלשת
 הסלים שלשת ימים הם : יט בעוד
 שלשת ימים ישא פרעה את ראשו מעליך
 ותלה אותך על יגן ואכל העוף את
 מפטיר בשרך מעליך : כ ויהי ביום השלישי יום
 הולדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו
 נישא את ראשו שר המשקים ואת ראש
 שר האפים בתוך עבדיו : כא וישב את
 שר המשקים על משקהו ונתן הבוס על-בף
 פרעה : כב ואת שר האפים תלה באשר
 פתרהס יוסף : כג ולא זכר שר המשקים
 את יוסף וישקחהו :

פי"ב י"ב קס"ג : הפטרה וישכבה ע כעמוס ב' כה אמרה
 על שלשה פשעי ישראל :

מן סלא מעלוי רישי : יח ואת יוסף
 ואמר דין פושטניה תלתא סלין תלתא יומין
 אינון : יט בסוף תלתא יומין יעדי פרעה
 ית-רישך מינד ויצלוב יתך על-צליבא
 ויכול עופא ית-בשרך מינד : כ ויהו
 ביוםא חליהא יום בית-ולדא דפרעה
 ועבד משתא לקל-עבדוהי ואדבר ית-
 ריש רב שקי וית-ריש רב נחתומי בגו
 עבדוהי : כא ואתיב ית-רב שקי על-
 שקיותיה ויהב בסא על-ידא דפרעה :
 כב וית-רב נחתומי צלב כמא דפשו
 להון יוסף : כג ולא-אדבר-רב שקי ית-
 יוסף ואנשיה :

פ פ פ

א ויהוה מסוף תרמין שנין ופרעה וחלם
 והא קאים על נהרא :

והא

פ פ פ

מא א ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם
 והנה עמד על-היאר :

והנה

רש"י

קלוטם חורין חורין וכוונתו יום הרבה ודרך חוכרי פת כסנין שקורין חוכלי יום לתתם כחותם סלים : (ב) יום הולדה את פרעה . יום
 לידתו וקורין לו יום גיטוסא ולשון הולדת לפי שאין הולד מולד חלל על ידי אחרים שהמיה מולדתהת האשה ועל כן המיה נקראת מילדת (ו) וכן
 (יחוקאל יו) ומולדת ביום הולדת איות וכן (ויקרא יז) אחרי הוכנס את הנגע שכיבוסו על ידי אחרים : וישא את ראש וגו' . מנחם
 עם שאר עבריו שהיה מונה המשרתים שיסרתו לו כסעודתו וזכר את חלו כסוכס כמו שחזרת ראש לשון זוכין : (כג) וראה זכר שר
 המשקים . כו כמים : וישכתדו . לאחרי מכן מפני שתלה בו יוסף לאו כרו הזוקק להיות אסור שתי שנים שנאמר (תהלים כ) אשוי
 הנבר אשר גס ה' ונדמה ולא פנה אל רגבים ולא פתח פה מלפני הקדוים רהב : חסלה פרשה וישב
 (א) ויהי מקץ . כתרניו יום וכל לשון קס"ג יום : (ת) על היאר . כל שאר נהרות אינם קרוין יאורים מן ייילום מפני שכל הארץ
 עשוין יאורים יאורים כירי חכם וימים ימים כעובד ומשקה אותם לפי שאין נשמים יורדין כמגרים תמיד כשאר ארנות .

יפוח

באר רחובות דקדוקי רש"י

(ז) כהבו המדקדקים דלשון הפעול . מורה שפועל על ידי חמצני (ער ויערקע דארך דר"ח לייט) דהיינו אדם המצוה לאדם
 אחר שיגשג הפעולה לחכם אחר . כנה הס שלשה נופים כעסק הזה המצוה והעושה הפעולה והעקבל הפעולה ואותו המעקבל
 הפעולה נקרא לשון הפעול ויהי חכם וכן לשון הפועל הוא זה לשון הפועל מורחמו שיהיה הפעולה מן אדם אחר ואלת אחרני
 והיינו כן שנים ולשון הפועל מורחמו שיהיה הפעולה על ידי חמצני והיינו כן שלשה וזה שכתב רש"י זלשון הולדת לפי כו רנה לוואר
 משום הכילא

כתיב

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

קכד

מכל הפנתיק מוכל פרעה עובד נחמים וגוי :
יח ואתיב יוסף ואמר דין היא פושקניה תלתי סליא
תלתי שעבדיא הינון דעמדין לבית ישראל למשתעבדא
ואת רב נחומי תקבל אגר ביש על הלמד ביש דחלמא
דפשר ליה יוסף ית מה דפשר בעינני ואמר ליה דין לד
פושקניה תלקא סליא תלת יומין הינון לקטלך : יט בסוף
תלקא יומין ועדי פרעה בספא ית רישך מעילוי גרף
ויצילוב יתך על קיסא ויכול וגוי : כ ונתה כיום
תליתאי יום גנוקא דפרעה ועבד שירו לקל עבדוי ורומס
ית ריש רב מונויא וית ריש רב נחומיא בגו עבדוי :
כא ואתיב ית רב מונויא על מוניה דאישפח דלא
תנה בעיטא חתאי ויחב בסא על ידא דפרעה : כב
כג ובגין דשבק יוסף חסדא דלעיל ואתרחין כרב
מונויא בבשר עבד בגין כן לא אידבר רב מונויא ית יוסף
ואנשייה עד זמן די מטא קיצא וזן קדם : דלמפתקא :

ות רב נחומי צלב דיעט למקטליה חיקמא דפשר להום יוסף :
ירושלמי
שבק יוסף חסדא דלעיל בתקרא דלבע וחסדא דלגוי ונתיה
מפניתיא דאבוי ואתרחין כרב מונויא בבשר עבד ובשר
טעם בסא דמוקא ולא אידבר בתקא דתתיב ומפבר ליש יהוי וגברא די יתרחין בבשרא וישוי בישרא בתצויה :
וריד יהוי וגברא די יתרחין בשם מיקריה בן ויהי מיקריה בן ונתצניה : מן בגין כן לא אידבר רב מונויא ית יוסף
ואנשי יתיה עד זמן דמטא קציה למפתקא :

פ פ פ

א ויהי יתוה סוסף פרמין שנין צאל דוקרנא דיוסף קדם מיקרא בן ופרעה תורה חלים וקא על גברא
והא

באר רחובות דקדוקי רש"י

כתיב נולדה אלא כתיב הולדת לשון הפעל לפי שהולד נולד על ידי אחדים החיה והאשה והנולד * וכאשר תשים אוניך לדברי
שכתבתי תכין הישג דכרי רש"י בקידושין דף י"ד ע"כ כד"ה מולא כתיב ונפדית נס עיין לקמן כפ' משפטים כד"ה והפרה :

פרשת מקץ

(א) מושום דכחלת מוקן הוא השורש קון וכא נס מוזה השורש עלת קנתי כחיי דהיינו ענין נרה ואוקה דלא יתכן כאן לכן הוצרך לומר
דזה הוא כתרוננו ורנה לומר חף דשניהם הנה מוארש אחד וכל מקום אין ענינים ענין אחד כי כחלת מוקן ענינו כתרוננו
מקוף

רשב"ם

ויהי מקן שנתיים ימים . שתי שנים שלמות כדכתיב ימים תהיה נאולמו . ואם לא ינאל עד מלאות לו שנה תמימה . וכן ימים אושור
וכן למועדה ימים ימימה כמסך מודכר שהוא חשנה לשנה שלימה . אבל מקן שנתיים כלא ימים היה משמע מקן שנה ויום אחד
כדכתיב

מכלל יופי

מא מקן (א) (שנתים ימים) . פירוש שנתים
ימים שלמים ונקראת השנה כן לפי
שהשמש השנה אחר זמן אל הנקודה אשר החלה ממנה
ובשרש יוסכתב פירוש שנים שלמים ואמר ימים כילא
השלם לנו השנה כי אם כיום שלסולא במקצת היום : (ופרעה
חולם . בינוני במקום עבר לא מצאנו וזהו בינוני בעצמו
ופירושו כ

מפרש אותו מענין חררה רוצה לומר שהיו הסלילים מראים
הררות בשרש הרר : (יט) (ישא פרעה) . יסיר ראשך
בסוף מעליך : (כ) (הלדת) מקור מבנין הפעל והדגש
המורת הנון ופירושו שנוולד לו בן או שנוולד הוא בעצמו
שהיה עושה מישהו בכל שנה באותו יום ומ"ש את כמו
במדכר כו יתלקאת הארץ וכן אמר יתקאליו יום הלדת
אוהך : (כא) (על משקהו) . שם :

יוסף
יומין
פרעה
בא
והיה
פרעה
ית-
מי בגו
על-
ה
דפשר
ית-
חלים
א
גה - יוס
(ז) וכן
מנאס
וכר שר
(ח) אשרי
וכל הארץ
נות :

בוהנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה
 ובריאת בשר ותרגינה באחו : ג והנה
 שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר
 רעות מראה ודקות בשר ותעמדה אצל
 הפרות על שפת היאר : ד ותאכלנה
 הפרות רעות המראה ודקות הבשר את
 שבע הפרות יפת המראה והבריאת וינקץ
 פרעה : ה וישן ויחלם שנת והנה שבע
 שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות :
 ו והנה שבע שבלים דקות ושדופת
 קדים צמחות אחריהן : ז ותבלענה השבלים
 הדקות את שבע השבלים הקריאות
 ותמלאות וינקץ פרעה והנה חלום :
 ח ויהי בכקר ותפעס רוחו וישלח ויקרא
 את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה
 ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר
 אותם לפרעה : ט וידבר שר המושקים
 את פרעה לאמר ארבע חטאי אני מזכיר
 היום : י פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי
 במשמר בית שר הטבחים ואתי ואת שר
 האפים : יא ונחלקה חלום בגילה

אחד

רשי

גבר

בוהא מן נהרא סלקן שבע תורן שפירן למחוי
 ופטימן בשר ורעין באחיה : ג והא שבע
 תורן אחרנין סלקן בתריהן מן נהרא
 בישן למחוי וחסירן בשר וקמא לקבליהן
 דתורתא על כיה נהרא : ד ואכלא
 תורתא בישן למחוי וחסירן בשר ית שבע
 תורתא שפירן למחוי ופטימרתא ואתער
 פרעה : ה ודמוך וחלם תננות והא
 שבע שבלין סלקן בקניא חד פטימן וטבן :
 ו והא שבע שבלין לקין ושקיפן קדום
 צמחן בתריהן : ז ובלעא שבליא לקיאת
 ית שבע שבליא פטימרתא ומליאת ואיתער
 פרעה והא חלקא : ח והנה בצפרא
 ומשרפא רוחיה ושלח וקרא ית כל
 חרשי מצרים וית כל חכמיה ואישתעי
 פרעה להון ית חלמיה ולית דפשר יתהון
 לפרעה : ט ומליל רב שקי עס פרעה
 למימר ית סורחני אנא מדבר יומא דין :
 י פרעה רגז על עבדוהי ויהב יתי במשמר
 בית רב קטוליא יתי וית רב נהתומי :
 יא ונחלקא חלקא בליליא חד אנא והוא

(ב) יפות מראה : סימן הוא לימי שבע שהכריות נראות יפות וזו לשון סלקין פון כריה לרה - כחברתה : (באחו) - כלגס פרימ"ק כמו ישנא
 אחו : (ג) ודקות בשר - טיב"א חל"ל כלע"ז ולשון דק - (ד) והאכלנה - סימן שתהא כל מנחת הסכע כשכחת בימי הרעב : (ה) בקנה
 אחד - טוד"ל כלע"ז - בריאות - טחנ"ל כלע"ז : (ו) שדופות - הלי"א חל"ל כלע"ז שקימן קידום חכמות לשון משקיף החכום תמיד
 על ידי הדלת המכה עליו : קדים - רוח מזרחית שקורין בי"א חל"ל : (ז) הבריאות - טיב"א חל"ל כלע"ז : והנה חלום - והנה חלום
 חלום שלם לפניו והוצרך לפתור : (ח) ותפעס רוחו - וישרפא רוחיה מהשתטח כמוכו כפעמון והנבוכדנצר חומר (דניאל ב)
 ותפעס רוחו לפי שהיו שם שתי פנימות שכתת החלום והעלמת פתרונו (ג) (ב"ר) חרטומי - הנחרים כטימיו חתים ששאלים כעצמות
 טימיו כן עצמות כלשון חרטומי וכמשכ בית שכול חלל טימיו חלל עצמות : ואין פוהר אוהם לפרעה - פתורים היו אותם חלל לא לפרעה
 שלא היה קולן נכנס כאוננו ולא היה לו קורת רוח כפתרונם שהיו אומרים שבע כנות חתה מוליד שבע כנות חתה קוסר (ב"ר) : (יא) איש
 כפתרון

ב והאמן נהרא פלקו שבע הירתי שפירו למיחמי ופטימו
בשרא ונעין בנו גומיא : ג והא שבע הירתי חרבו פלקו מן נהרא
בישו למיחמי וחסבו בבישרהו וקמו לקובליהו דתוקמי על כוף נהרא :

ירושלמי
והואה רעין בנו גומיא

ד ואקלא תירתי דבישו למיחמי וחסבו בבישרהו נה שבע הירתי דשפירו למיחמי ופטימקא ואיתער פרעה
בבמביה : ה ודמין נחמא חלמא חגיגות והא שבעה חובלי פלקו נקניא חד שטימו וקנו : ו והא שבעה
חובלי לקין וגו' : ז וקלעו חובליא לחימתא נה שבע החבליא פטימקא ופטימקא ואיתער פרעה והא חנה
חילקא : ח והנה בצפרא וקסרפא רותיה ופיר וקרא ית כל תרשי קצרא ונת כל חפימקא ואישמעילי פרעה
להוים ית חלמא ולא הנה אפשר לומר די אפשר יהיה ארום מן קדם : י איסמקא מן גליל הי מטא וקמיה דיוסף
למיפק מן בית אסיר : ט ומיליל בב מונקא קדם פרעה למימר וגו' : י מן קדם : יי אסמקא דפרעה רגיו על
עקריו ויהב ימי קבטרא בי רב פפרקלטוריא ימי וגו' : יא וקלמקא חילקא גליקיא חד אגא והוא נבר חילמיה

ופושרן

באר רחובות דקדוקי רש"י

מסוף (כל"א מן ענד) : ומה שכתב עוד וכל לשון קן סיף הוא רזה לומר חסיו דחזירין דאלת מקן הוא מלשון קנתי כתי גס קיתקן
כי גס במלת קנתי חף שהו מענין זרה ונזקה מכל מקום לא זולתו סיף כימי שמינר ומיזיק לזכרהה הפינו כאלוהא קנוסומו :
(ב) כתבו המדקדקים דמלת הנה עניינה כמו מלת ענה (כל"א אינונר) ואם כן קשה וכי עתה בשעת הקיפת הזיכה חלם לזוהלא
בשעת השינה חלם לזלכן קאמר רש"י והנה נשגם החלום שלם והנרד לעתהויס וקאי אסן מלת ונהנה חלום על שלימות החלום :
(ג) כישום דזרע פיעם הוא על כמה פיעויס כמו (משל"ו) פעם כחן גס ענין דריב ורמיס כמו (ישעיה כ"ו) פעמי דליס
וענין שניהם לאיתכנו כחן לכן הורן רש"י לסמוך בזה על התרגום דמרגס על מלת והפעם משרפיה וכדי להבין היטב דברי התרגום
כתב עליו זקשקש תוכו כפעמון ורזה לומר לדעת התרגום מלת והפעם הוא טענין (שמות ל"ט) פעמון ורמון (כלסון אשכנז עז קלאפט
ויין גמיט) : ומה שכתב עוד וכנכוכד נר אומר ותפעם וכו' לזה הזכרת לדעת שכתבו המדקדקים כיון לשון התפעל גס לשון נפעל
ושניהם מורים פעולתאעמנו (ער חרביע אין וך ועלכרט) והחילוק ביניהם הוא זה לשון התפעל מורה שפועל בעלמו כחוק וכוונה גדולה
ולשון נפעל מורה שפועל בעלמו כקלות ואם כן כודאי כמי שנעלם מינו החלום והפתרון הפעולה כיון דמיה שבעלם מוזרק הפתרון
לחודיה לכן מוזק רש"י כנכוכד נר שנתעלם תרתי החלום ופתרון כתיב והתפעם לשון התפעל והיינו לשון חוק אכל פרעה שדע

חלום

רש"י

כדכתיב בן שנתו בתוך האה קוררו בן שנתו : (כ) והנה מן היאור עונות דרך ארץ לשמות הבהמות ביחד וחזרות ועולות ורועות כאלו
כאלו מקום עשבים כדכתיב ונשא אמו כלי מיס : (ד) ויקץ פרעה - וישן מיד ויתלום וגו' בין שינת מצט לשינה שנייה רגיל חלום להתחלף
לענין אחר ועדין חיו מתן לב להכין שזה חלום הוא עד שגמרה שינתו וייעור לגמרי ואז ויקץ פרעה לכסוף והנה חלום אכל עד עתה לא ידע
(ה) בקנה אחד - זהו סימון לזכר לכל גרעון שבע שפלים (ו) והנה חלום - כמו והנה היא לזה - אכל עד עתה היה סכור שראה ממש
ולא חלום : (ח) ותפעם רוחו - נתחלפה דעתו טריספשא כל ותפעם לנקר ולדעת הפתרון - וכן בדניאל ויאמר להם המלך חלום חלומי
ותפעם רוחי לדעת אש החלום : ואין כוונה חותם - דברים הויתיישכים לפרעה : (י) פרעה קלץ על עבדיו - כל פרעה כלשון מזרים
חלך - וכן כל מלכי מזרים נקראים - ושל פלתיס אבימלך חמי' ימי חוד השנתו אית טעמו לפני אבימלך - ושל ירושלים מלכי נדק כיהושע
חדני נדק מלך שלם - וכימי דוד על דכרתי חמי מכתית שתיה מלכי נדק מלך ירושלים - ושל עמלק אגג - כימי מצט וירוס מלג מלכו
וכימי שחל אגג מלך עמלק - חף כחן פרעה לשון מלכותי כישונו של מלך חין אומרים לפניו דוד קלץ על עבדיו - אלא כך אמר לפניו אדוני
קלץ על עבדיו - וכן לפניו - חמי פרעה - חמי חזיה הפלך לכדי כדכתיב רק הכסף אנדל משך - לכן נקרא יוסף אכרך - חמי למלך -

וכספר

מכלל יופי

ופירוש הי' חו"ם : (על היאור) סמוך היאור כמו כסודרכ
ועליו משה כינישה : (כ) (זכריאות שמינות : כאוה)
שש צמה שרועים אותו הבהמות הנקרא כרכרי רבתינו ורל
אספתא והבית נוספת אוייה מקום הצמת נקרא על שמי
והבת מישימשת : (ג) (רעות מראה) - ענין דלורת הגוף
והשהנות הפנים וכן ורעות הואר וכו' בכל ארץ מצרים לרוע :
(שפת) צד : (ה) (כריאות) - כחברו על דרך החשאלרה
כלומר טלאות וטובות : (ו) (ושדופות קדים) הוא לקורת

הורע מרוח קדים הנכנס בשכלים על שלא נשלם בשולם
ולא ינמלו : (ז) (והנה חלום) - והנה החלום נשלם ור"ל
חלם עוד אותו הלילה - (ח) (וחפעם לשון שבר וכתות :
פותר) - ענינו פירוש וכיאור החלום וכן כלם : (צוהם)
בא כמקום מן ופירוש מהם כמו כרואית מד הסיצ"א
את העיר : (י) (אתו וארשר האופים) אף עז פי שזכר
אותו שנה עוד מפני הדברים שביגירם כי כן דרך הלשון כמו
שומטיס ואם באמת וכתמים ששגרה אורו מפני הדברים
שהיו

אחד אני והוא איש כפתרון חלמו חלמו :
 יב ושם אתנו נער עברי עבד לשר
 הטבחים ונספרו לו ויפתרו לנו את חלמתינו
 איש בחלמו פתר : יג ויהי כאשר פתר
 לנו בן הנה אתי השיב על בני ואתו תלה :
 יד וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו
 מן הבור ויגלה ויחלף שמלתיו ויבא אל
 שני פרעה : טו ויאמר פרעה אל יוסף
 חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי
 עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו :
 טז ויגן יוסף את פרעה לאמר בלעדי
 אלהים יענה את שלום פרעה : יז וידבר
 פרעה אל יוסף בחלמי הנני עמד על שפת
 היאר : יח והנה מן היאר עלת שבע
 פרות בדיאות בשר ויפרת תאר ותרענה
 באחו : יט והנה שבע פרות אחרות עלות
 אחריהן בלות ורעות תאר מאד ונקות
 בשר לא ראייתי בתנה בכל ארץ מצרים
 לרע : כ ותאללנה הפרות הקרות והרעות
 את שבע הפרות הראשונות הבריות :
 כא ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי
 באו אל קרבנה ומראיהן רע כאשר בתחלה
 ואיקץ : כא וארא בחלמי והנה שבע
 שבליים עלת בקנה אחד מלאת וטבות :
 כג והנה שבע שבליים צגמורת דקורה
 שדפות קדים צמחות אחריהם : כד ותבלען
 השבליים הדקת את שבע השבליים הטבות
 ואמר אל החרטמים ואין מנוח לי :
 ויאמר

נבר בפושרן חלמיה חלמנא : יב וממן
 עמנא עולים עבראה עבדא לרב קטולא
 ואישתענא ליה ופשר לנא ית חלמנא
 נבר בחלמיה פשר : יג והנה כמא דפשר
 לנא בן הנה יתי אתיב על שמושי ויתיה
 צלב : יד ושלח פרעה וקרא ית
 יוסף ואר הטוהי מן בית אסירי וספרו שני
 כסותיה ועאל לנת פרעה : טו ויאמר
 פרעה ליוסף חלמא חלימית ופשר לית
 ליה ואנא שמעית עלך למימר דאת שמע
 חלמא ומפשר יתיה : טז ואתיב יוסף ית
 פרעה למימר לא מן חוכמתי אלהן מן
 קדם יי יתחב ית שלמא דפרעה :
 יז ומליל פרעה וגם יוסף בחלמי הא
 אנא קאים על גיף נהרא : יח והא מן
 נהרא סלקן שבע תורן פשימן בשר ושפירן
 למחוי ובעינן באחוא : ט והא שבע תורן
 אחרנין סליקן בתריהן חסיבן ובישן למחוי
 לתרא ותסירן בשר לא חזתי דכותהן בכל
 ארעא דמצרים לבישו : כ ואקלא תורקא
 חסיקתא ובישתא ית שבע תורקא קדמיתא
 פשימיתא : כא ועלא למגיהן ולא איתידע
 ארי עלו למגיהן ומחזיהן ביש כד בקדמיתא
 ואתערית : כג ותזית בחלמי והא שבע
 שבלין סלקן בקנא חד מליין וטבן :
 כד והא שבע שבלין נצן קנין שקיפן
 קדום צמחן בתריהן : כד ובלעא שבלאי
 לקימא ית שבע שבלאי טבתא ואמרית
 לחרשיא

ויושרו חלמא דחבריה חלמא : יב ונתן עמנא טליא עיבראי עפרא לרב ספוקל טוריא ואשמענא ליה
 ופשר לניא ית חלמנא גבר הי כפושרו חלמיה פשר : יג ובריה היכמא דפשר לניא קרון תורה ימי אורנב
 גמיליה על סדר שימושי ויתיה צלב : יד ושדר פרעה וקרא ית יוסף ודילוגיה מן בית אסירי וגו' : טו ואמר
 פרעה ליוסף חלמא חלמיה ומפשר ליר יתיה ואנא שמיציה עלך למימר אין אנת שמע חלמא אנת פשר ליה :
 טז ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מיני לא אית גבר דפשר חלמין בברם מן קדם : יז ותיב שקמא דפרעה :
 טח ומליל פרעה עם יוסף למימר תמי תוית בחלמי וגו' : יח והגהר מן גבריא סלקו שבע תורת פטיסין
 גשר ושפירן למחמי ובעשו בגו גומיא : יט והא שבע תורת חורגין סלקו בתריהו חשיבו ובישו למחמי לתורה
 ותסין בבישריהו לא חמית דקוטהו וגו' : כ ואבילן תורת חשיבא ובישמתא ית שבע תורת קמיתא ופטימא :
 כא ועלא למעשהו ולא אשמעבדע ארום עלן למעשהו ומחמיהו ביש היא דבדקמיתא ואתערית : כב ותמית
 בחלמי והיא שבע תרגליו סלקו וגו' : כג והא שבע תרגלי נצן לקשו וגו' : כד וקלען תרגליתא לתקרתא

ית

רשי

כפתרון חלמו - חלוס הראוי לפתרון שנכתר לנו ודומה לו : (יב) נער עברי עבר - ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה מוכרח כלשון
 צוין - כער שוטה ואין ראוי לגדולה - עברי אפילו לשוננו אינו מכיר - עבר וכתוב בנימוסי מזרים שאין עבר מולך ולא לוכס כגדי מרים
 (ס"א) אשירים וכן גרם רא"ס - איש בחלומו - לפי החלוס וקרום לענינו : (יג) השיב על בני - פרעה הנזכר למעלה כמו שאמר
 פרעה קצף על עבדו הרי מקרא קר לשון ולא פירש - פי השיב לפני שאין צריך לפרש פי השיב מי שכידו להשיב והוא פרעה וכן דרך כל מקראות
 קרים על מי שעליו לעשות הם סתמים את הדבר : מן הבור - מן בית הסוד שהוא עשוי פתח גומא וכל כל בור שבמקרא לשון גומא הוא
 ואף אם אין בו מים קרוי בור פוט"א כלע"ו - ויגלה - מפני כבוד המלכות (כ"ד) : (טו) השמע חלוס לפתור אותו - תלוין ותכין
 חלוס לפתור אותו : השמע - לשון הכנה והאזנה כמו שזמע יוסף אשר לא תשמע לשונו (ד) אטיג"ד דרא כלע"ו : (יז) ברעדי אין
 שמחה חשתי אלא אלהים יענה ותן ענייה כפי שלום פרעה : (ה) דלות - כמו שזמע יוסף (שמואל ב' ג') מדוע אתה ככה דל
 דאמנו : ורקות בשר - כל לשון רקות שבמקרא חסרי כשר וכלע"ו כלו"ש : (כג) צנומות - אנוח כלשון ארמי סלע הרי הן כעין כלי
 לחלוט

באר רהובות דקדוקי רשי

החלוס רק נעלם מומנו הפתרון לחודיה משום הכי תיכס והפעם לשון נפעל משום דהיתה כו הפעימה בקלות : (ד) כבר ידעת
 דחוס השמיעה היא לאונסיה ולאס כן מה זה דקאמר פרעה ליוסף תשמע חלוס לפתור אותה ולא כל חסד חוץ מן חסד יוכל לשמוע לכן
 הוצרך לומר דזה הוא לשון הכנה והאזנה והכל קאמר ליה פרעה ליוסף כדתי כל חסד שומעין חסד אין טכניס לפתור אותו : חכל אתה תשמע
 חלוס לפתור אותה תשמע (דוא פר כעמפט אדר פר שטיסט) : (ה) דלמי טכניס תשמעית הספוק קאמר יוסף לפרעה לא תרוכית לדודי כלעדי
 (אין מיר ווערט קומין דיא זאך)

רשב"ם

ותספר לקח טוב פירש כמותי : (יב) איש כפולמו פתר - כוונתו חלומו פתרונו כמו שכתר לנו ביה : (יג) ויהי כאשר
 פתרונו אותי השיב על בני : (טו) תשמע חלוס - תכין חלוס ויודע לפתורו : (טז) כלעדי - אינו תלוי כי אלא הקס"ה
 יודיענו לפתור שלומך : (כא) ולא נודע כי באו אל קרבנה - כך אמר פרעה עכשיו ליוסף - עתה אינו זכור כי בשעת החלוס נדמה
 כחילולא באו אל קרבנה - חכל למעלה לא היה ראוי לכבוד אלא רח"ת האכילות שראה שזו אכלתה וזו אכלתה שחש פרעה בלבו על
 מה שהיה תנויה שפיראיהן רע ככתחלה לא היה ראוי לכבוד : (כג) ולממות פתר לפי ענינו ואין לו חסד במקרא - ויש לומר כי לשון
 ננוח

מכלל יופי

שהיו ביניהם : (יב) נער עברי - פי שהוא קטן בשנים
 וקרא ער ולפי שדרך הקטן ישרת את הגדול נקרא המשרת
 נער ואע"פ שהוא גדול בשנים : (איש בחלומן פתח)
 וחסר למד השימוש ללאיש בתוכו כלומר לכל אחד
 פתח כענין חלומו זה למשקה וזה למאכל (יד) (מן הבור) -
 נקרא בית הסוד בור לפי שהוא דומה אליו : (יחלף) ענינו
 ההחדשות התמורה : (טו) (תשמע) - שמועת הבנה
 כמו הבין וכן דכ"ס כח גוי אשר לא השמע לשונו :
 (טז) (יענה את שלום פרעה) : כמו קבלתה כוענה
 בשמחה לכו שיהיה הפין ומכון בשלוס פרעה או שישים

כה ויאמר יוסף אל-פרעה הלום פרעה
 אחד הוא צרת אשר האלהים עשה הנד
 לפרעה : כו שבע פרת השבת שבע שנים
 הגה ושבע השבלים השבת שבע שנים הגה
 ד' הלום אחד הוא : כז ושבע הפרות הרקות
 והקלת העלת אחריהן שבע שנים הגה
 ושבע השבלים הרקות שדפות הקדים יהיו
 שבע שני רעב : כח הוא הדבר אשר
 דברתי אל-פרעה אשר האלהים עשה
 הראה את-פרעה : כט הגה שבע שנים
 באות שבע גדול בכל-ארץ מצרים :
 ל וקמו שבע שני רעב אחריהן ונשכח
 כל-השבע בארץ מצרים וכלה הרעב את-
 הארץ : לא ולא ינדע השבע בארץ מפני
 הרעב ההוא אחרי-כן כי-כבר הוא מאד :
 לב ועל השנות החלום אל-פרעה פעמים
 כי-יבון הדבר מעם האלהים וממהר
 האלהים לעשותו : לג ועתה ירא פרעה
 איש נבון וחכם וישיתוהו על-ארץ מצרים :
 לד יעשה פרעה ויפקד פקדים על-הארץ
 וחמש את-ארץ מצרים בשבע שני השבע :
 לה ויקבצו את-כל-אכל השנים השבות
 הבאת האלה ויצברו-בך תחת יד-פרעה
 אכל בערים ושמרו : לו והיה האכל
 לפקדון

לחרשוא ולית דמחוי לי : כה ויאמר יוסף
 לפרעה חלמא דפרעה חד הוא ית דני
 עתיד למעבר חוי לפרעה : כו שבע
 תורתא טבתא שבע שניא אינין ושבע
 שבלאי טבתא שבע שניא אינין חלמא חד
 הוא : כז ושבע תורתא חסיכתא ובישתא
 דסליקא בתריהן שבע שניא אינין ושבע
 שבלאי לקייתא דשקיפן קידום יהוין שבע
 שני כפנא : כח הוא פתנמא די מלילית
 עס-פרעה דני עתיד למעבר אחוי לפרעה :
 כט הא שבע שניא אתין שובעא רבא
 בכל-ארעא דמצרים : ל ויקומון שבע
 שני כפנא בתריהן ויתנשי כל-שובעא
 בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית-עמא
 דארעא : לא ולא יתידע שובעא בארעא
 מן-קדם כפנא ההוא דיהי בתר-כן ארי-
 תקיף הוא לתרא : לב ועל דאיתני חלמא
 לפרעה תרתין זימנין ארי-תקיין פתנמא
 מן-קדם יי ומוחי יי למעבריה : לג וכען
 יחוי פרעה נבר סוקלתן וחכים וימניגיה
 על-ארעא דמצרים : לד ועביד פרעה
 וימני מהימנין על-ארעא ויורו ית-ארעא
 דמצרים בשבע שני שובעא : לה ויכנשון
 ית-כל-עבור שניא טבתא דאתין האילן
 ויצברון-עיבורא תחות יד-מהימני-פרעה

עבורא בקירנא וישרון : לו ויהי עבוכא גניז לעמא דארעא לשבע שני כפנא די
 יהוין

רשיי
 לחלום וקשות כסליג ותרגומו כן לחיון וכן אין כן אלא הן לטי עתרוקטו מן חורע : (כו) שבע שנים ושבע שנים . כן אין אלא
 שבע ואשר כשנה חלום דשנים לטי עתרוקטו מן חורע כנו שפירש לו כסוף ועל

מה שבע חקבליא טבתא ואמרות לתרשיא ולית דמיתני לי : כה ואמר יוסף לפרעה חילמא דפרעה חר הויה
 מה בני עתיד למעבד מהני לפרעה : כו שבע חורחן טבתן שבע שנייא אינין מבשרן ושבע שובלית טבתא שבע
 שנייא האלון אינין מבשרן חלמא חר הוא : כז ושבע חירקא חמישהא ובישהא דפלמן בחריון שבע שנייא
 חורניתא אינין מבשרן ושבע חקבליא לקיחא שקיפו חידום חס הכי מבשרן דיהונון שבע שני כפנא : כח הוא
 פתקמא דמלילית עם פרעה מה בני עתיד למעבד אחמינת פרעה : כט הא שבע וגוי : ל ויקומון שבע
 שני כפנא מן בחריון ויחנשו קל שובקא דחורא בארעא דמצרים וישעו כפנא נה דירי ארעא : לא ולא יתובע
 שובקא דחורא בארעא מן כפנא מהו דיהו מן בחר מן אררם מקיף הוא לתרא : לב ומן בגלל דאיתני חילמא

לפרעה תרפו וקנין אררם מקיף שקמא וגוי : לג וכרון
 יחמו פרעה וגוי : לד ועבד פרעה וקנין אפטרופין
 על ארעא ויסקון חר מן חמישא מן קל עיבורא דארעא
 דמצרים בשבע שני שובקא : לה ויבגשונין קל
 עיבור שניא טבתא דאיתני אלון ויבגרו עיבורא תחות אפטרופין דפרעה וישוון עיבורא בקרוביא ויבגרו :
 לו ויהי עבורא וינין במערקא בארעא למנו מניה בשבע שני כפנא דיתיהוין בארעא דמצרים ולא וגוי :

ירושלמי

ועבד פרעה וימני יתיה אפטרופוס על ארעא חר מן
 חמישא ופליגי בארעא דמצרים בשבע שני שובקא :

ושפר

רשי"י

ועל השנות החלוס וגו' . בשבע שנים הטובות נאמר הגיד לפרעה לפי שהיה סמוך . ובשבע שני רעב נאמר הראה את פרעה לפי שהיה הדבר
 מוסלג ורחוק נוסל בו לשון מראה : (ל) ונשכח כל דרשבע . הוא פתרון הכליפה : (לא) ולא יודע השבע . הוא פתרון
 ולא יודע כי כאלו חרבה : (לב) נכון . מוזמן : (לד) וחמש . כתרוממו וירדו וכן חמוסים (ו) : (לה) את כל אכל .
 שם דבר הוא לפיכך טעמו באל"ף נקוד כפתח קטן ואוכל שהוא פועל כגון כי כל אוכל חלב טעמו ככף ונקוד קמן קטן : (ז) החתיד פרעה .
 ברשותו וכאזכורו : (לו) והיה האוכל . הנכור

באר רחובות דקדוקי רשי"י

אם כן קשה וכי דעת יוסף להקטין ולהפיל את עינו כענין פרעה לכן קאמר רשי"י אין החכמה משלי וכו' ורצה לומר כן אמר יוסף לפרעה
 כדאי לריכות לדירי חכן חכי בענין אל חתנא לומר החכמה אשלי אלא החכמה היא חמת אלהים והוא יתן ענייה כפי שלום פרעה ופירוש
 הפסוק כך בלעדי (דאי חכמה איז ניש בייא מיר) אלא אלהים יתן ענייה כפי שלום פרעה : (י) דהא ודאי אין לפרש מלת וחמש מענין
 מוחזק דהיינו שיען יוסף לפרעה שיתנו לו עכשיו חמישית תכואתם כיוון הנזכר לא היתה רק עד אחר וזמן כשעת הרעב כעת שקנה אדמתם
 כדכתיב לקמן כפי' ויגש אלא ודאי ענין ורוח הוא כמו וחמוסים . עלו כפי ישראל וחמש (ערווערט וואצנין) : (י) בזה הכלל מסכימים כל
 המדקדקים מלת אוכל כסגול תחת הכ"ף והטעם שקורין (טראסק) למעלה היינו קודם נקודה אחרונה שם דבר הוא אוכל (אין עסין
 שמיז) אכל אוכל כגירית תחת הכ"ף והטעם למטה היינו אחר הנקודות נקרא לשון פועל) כגון כי כל אוכל (דער דא עסיט) ועיין פרשת
 כראשית

רשבי"ם

נמוח שבתלמוד הוא קשים לאכן בלא ליחלוס : (כה) אשר אלהים עושה . מה שעתיד לעשות הגיד לפרעה . כי על המלך
 תלוים תקמת המלכות . (כט) שבע גדול כולו קמן כי טעמו למטה ושם דבר הוא כמו דבר דקר רעב ומהם יאמר דכרך בקרדוכו' :
 (ל) ונשכח כל השבע . דוגמת ולא נודע כי כאו חל קרבה : (לכ) ועלה השנות החלוס וגומר אכל תלמונות של יוסף חף על פי
 טעמו

מכלל יופי

ד"ל פת צנומה בקערה פת הפתורה פתירין קטנים
 ויש מפרשים צנומות מלישון צנומות בדברי רז"ל שהוא
 הפלע והשכלים הגדלות כסלעים יושבים ער שהם
 רקות הרבה מפני הירובש וכן פת צנומה פ"ת היבשה כי הפת
 היבשה יעשו אותה פתירין קטנים לשרותם במרק בקערה :
 (כו) פרות הטובות . שמנות ויפורת : (ושבע הפרות
 הרקות) . ברש"י מן רקקמו כראשית לו האחרים :
 (ושבע השברים הרקות) . מן והבור רק :

וגיזה

בראשית מא מקץ

אונקלוס

לפקדון לארץ לשבע שגן הרעב אשר תהיון
 בארץ מצרים ולא תכרת הארץ ברעב :
 לו ויטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל-
 עבדיו : לה ויאמר פרעה אל-עבדיו
 הנמצא קזה איש אשר רוח אלהים בו :
 לט ויאמר פרעה אל-יוסף אחרי הודיע
 אלהים אותך את-כל-זאת אין נבון והקם
 כמוך : מו אתה תהיה על-ביתי ועל-פוך
 ישן כל-עמי רק הכסא אנדל מוכר :
 מא ויאמר פרעה אל-יוסף ראה נתתי
 אתך על כל-ארץ מצרים : מב ויסר
 פרעה את-טבעתו מעל ידו ונתן אתה על-
 יד יוסף וילבש אתו בגדי-שש וישם רבד
 הזהב על-צוארו : מג וירכב אתו
 במרכבת המושגה אשר-לו ויקראו לפניו
 אברך ונתן אתו על כל-ארץ מצרים :
 מד ויאמר פרעה אל-יוסף אני פרעה

שלישי

יהויון בארעא דמצרים ולא ישתיצי עמא-
 דארעא בכפנא : לו ושפר פתנמא בעיני
 פרעה ובעיני כל-עבדוהי : לה ויאמר
 פרעה לעבדוהי הנשכח כדון גבר די רוח
 נבואה מן-קדסיי ביה : לט ויאמר פרעה
 ליוסף בתר דהודע יי יתך ית-כל-דא
 לית-סוכלמן ותכיס כותך : מ את תהי-
 מנמא על-ביתי ועל-מימך ויתן כל-
 עמי לחוד כורסימלכותא-הדין איהי יקור
 מינך : מא ויאמר פרעה ליוסף הוודמנתי
 יתך על-כל ארעא דמצרים : מב ואעדו
 פרעה ית-עיוקתיה מעל-ידיה ויהב יתיה
 על-ידא דיוסף ואלביש יתיה לבושין דבון
 ושוי מניקא דדהבא על-צואריה :
 מג וארכיב יתיה ברתיקא תנייתא די-
 ליה ואבריו קדמוהי דין-אבא למלקא ומני
 יתה על-כל-ארעא דמצרים : מד ויאמר

ובלעדיך רש"י

פרעה

העבור כשאר פקדון הגנו לקיום הארץ : (לח) הנמצא כוח • הנשכח כדון • אסכלך ונכסטי הנמלא כמיהו •
 (ט) הנמלא לסוף תמיהה וכן כל"ח החסומות כראשית ונקודה כחטף פתק : (לט) אין נבון וחכם כמון • לבקש איש
 כדון וחכם שאמרת לא נמלא כמון : (מ) ישק • יתן ית-פדכם כל צרכי עמיהו כעשים על ידך כמון כן וישק ביתי (ט) וכמו
 (תהלים ב) נשקור ברמי"ש כלע"ו : רק הכסא • שהיו קורין ל-מלך : כסא • לשון של הנלוכה כמו (מלכים א) ויגדל את
 כסאו מכסא אדוני המלך דוד : (מא) נהתי אוהך : תניתי יתך וחק על-פי כן לשון כתיבה הוא (י) כמו ולתך עליון בין לגדולה בין לשפלות נוסף
 לשון כתיבה עליו כמו (מלאכי ג) נתתי חתכם כנזים וספלים : (מב) ויסר את טבעתו • כתיבת טבעת המלך היא אות לטו שנותנה לו
 להיות שני לגדולה : בגדי-שש • דב-חשיבות הוא במצרים : רבד • ענק ועל שהוא רזף הטבעות קרוי רבד • וכן (משלי)
 רבדתי ערשי רצפתי ערשי ח-למות • גלשון חשכה מוחק רבדיון של חכין על הרובד שבעזרה והיא רצפה : (מג) במרכבת המושגה •
 השניה למרכבתו המ-לכת חלל שלו אברך • כתר גוינו דין ח-למוכה רך גלשון ח-רמי מלך בהשופין לא ריכח ולא כר ריכח • וכדברי
 אנדה (ספרי פ' דברים) דרש רבוי ימדה אברך זה יוסף שהוא חכם כחכמה ורך בגדים חמר לוכן דורנס קית עד נתי את המועות עלינו את
 הכתובים אין אברך חלל לשון כריכים (ח) שהכל היו נכנסין וינצו את ידו כענין שחלח ונתן אותו וגו' : (מד) אני פרעה :
 שיש יכולת כדו לגזור גזירת על מלכותי ואני גזור שלא ירום איש ידו : בלעדיך • שלא כרשותך • דבר אחר אני פרעה אני אהיה מלך ובלעדיך
 וגו'

באר רהובות דקדוקי רש"י

בראשית ב"ר לוט"ז : (ח) דהא ודאי אין לומר הנו"ק כמלה הנחמ"ה היא סימן על לשון כפעל עבר או נפעל כיווני (כל"ח אלו ער ציון
 טח"ח וצ"ח צ"ח נמוכין דהר עה ויודעט ח"וד ב"כ"ד"ן) ויכיה חס כן משמעת פרעה שיה בעליו מסופק חס אספר להיות עולד טבע אפסרית
 ליהנות כח חס כן קשה היחך האמון ביוסף בדבר שליטה באפסרית הטבע לכן קאמר רש"י כתר גומו הנשכח כדון וכדו להבין היעב דעת
 התרגם

לו רשפר פתקא קדם פרעה נקדם כל עבדיו : לח ואמר פרעה לעבדיו וגו' : לט ואמר פרעה ליוסף
 בחר דאודע וגו' : מו אנת התי אפיטרופוס על ביתי ועל גיבת כימר פיקך יתנינן כל עמי לחוד סודי מלכותא
 אהא רב מןך : מא ואמר פרעה ליוסף חמי דמניתי יחד סרבן על כל ארעא דמזקרים : מב ואעדי פרעה
 וגו' : מג וארקיב ימיה ברתיקא הגימא דלפרעה ונתו מקלסין לקדמוי דין ירושלמי
 אבא למלכא רב דתקיקתא נביד בשניא ומני ימיה סרבן על גד ארעא ונתו מקלסין קדמוי ואמריו ימי אבוי
 דמזקרים : מד ואמר פרעה ליוסף אנת מלכא ואנת אלקפטא ובר דמלכא רב דתקיקתא נביד בשניא :
 ממיכרך

באר רחובות דקדושי רש"י

התרגום כתב רש"י עליו אס כלך ונכקשנו הנמצא כעוהו ורנה לומר הנו"ן כמלת הנמצא היא סימן לרבים מדברים כעד עמוס אס כלך (וואן
 מיר וועלין גין אוב ווערין זוכין) הנמצא (אוב מיר ווערין דעס פינדן דין לויטן לונש איו קיינר) הנמצא אכל באמת מנד טבע חפצית חפצת
 להימנא ולכן האמין פרעה ליוסף : (ט) רש"י מודיעך כזה הדגש שתוך הש"ן מורה חסרון נו"ן אות ראשונה מן השורש ושרשו נשק והרי כלו כתיב
 ונשק וזה שתיק רש"י כמה שכתב יתן ומשדש בענינו מלת יתן יתפרנס (כל א' שפיון) . אכן זה שפירא רח"ה ומלת משך ביתי לא הבנתי דבריו
 שהרי כמלת משך הוא השורש שקל וכתלת יתן הוא השורש נשק והשורש לומר דדבת רש"י אף שהיה שני שרשים מכל זקוק ענינים אחד היינו
 ענין פרנסה וכן מצינו הרבה פעמים במדקדקים דגני שרשים ענין אחד : (י) משום דענין כתיבה לא שייכא רק בדבר המוטל
 וניתן מיד ליד וזה לא שייך בנוף האדם כי האדם לא יכתוב אלא שרשים יכתוב וזהו שרשים יכתוב וזהו שרשים יכתוב וזהו שרשים יכתוב
 ואף על פי כן לשון כתיבה כתיבה : (יא) קימו וקבלו המדקדקים דאין שורש פחות מן שלש חיותיות ואם
 היומא תמנא תיבה מן ארבע חיותיות שרשיות אמרו התיבה היא מורכבת מן שני שרשים יחד ולזה כיון התרגום דמתרגם כמלת אברך
 אכל למוכא כוננת התרגום דמלת אברך יורכב מן שרש אכ והיו ענין אכ ויון השרש רכך היינו ענין וילך כללן רז"ל ריכא ובר ריכא
 ועל דרך זה גם כן אליביה דרבי יהודה אכ בחכמה ורך בשנים אכן אליביה דכן דורמסקית שרשו ברכ וילין ויכרך את הגוילים והיינו ענין סר כים
 (כלשון אשכנז קיני) והאל"ף נוספת : והואיל דלתא לידן אודיען גם דעת האלן עורא כזה כי גם דעתו דשרשו ברכ והאלף למדבר כעד
 ענינו כל אחד קרא לפניו אברך (אין ויל קינין) והשורש הוא גם כן דעת דכן דורמסקית : ויש עוד דעה אחרת כוננת כוננת ברכ
 והאלף

רשב"ם

שנסנו באלמות ובכבדים אלו היו כליה אח' כאלה היו נמזרים : (לב) ופקד פקידים . וחמש . שהמוננים יבכו חומש כל התבואות לצורך המלך
 אשר נוסטו בשאר שנים לעשר כדכתיב כשמיאל את מדותיכם יעשר . עתה יטול פי שנים וכמו כן הנהיג יוסף לכסוף על אדמת מצרים לפרעה
 לחומש : (לד) ויזכרו בר תחת יד ממונה של פרעה וכל זה היה בעל כרחם של מצרים ולכן כתב ופקד פקידים ויזכרו שכן מצינו בלחשורש
 ופקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבלו כל נערה וגו' אל יד בני וגו' ויקבלו היא הנבייה מבעלי השדות : ויזכרו היא האסופה אל יד
 שומרי האצרות וכן ביוסף תמנא ויקבן ויזכרו . אכל בערים . כי כל עיר ועיר וכלל למזכרו בשני הרעב : (לז) אשר רוח אליהם בו .
 כפתרון חלומות . וכ"ס לחכמת דרך ארץ : (לט) כנון מכין עתידות ורואה הנולד . חכס . קיבן חכמת משה שראה ושמוע :
 (מ) יסף ודרו ככלי קרב על מלחמה לנאת על האויבים . לשון עיר מצד והנשק . נשקי רומי קשת : (מא) כתי איתך .
 נותן אני איתך . כשעת כתיבת טבעת על ידי יוסף אמר לו כך : (מב) כנדי שש . של מצרים חשוכים כדכתיב שש ורקמה ומצרים : רביד .
 לשון דבר הסרוש ופשוט על האדם . כמו מרכדים רכדתי ערשי : (מו) במרכבת המשנה . פוס או פרידה המיוחדת לרכוב עליה האיש
 מזהנה לזלך אשר לו : אברך הוא אכל לזלך כדאמרינן לא רכא ולא כד רכא . כנומר אכל לזלך . והוא וישימני לאלה לפרעה כי פרעה לשון חלך
 כמו שפרשתי למעלה אכ שר לצורך המלך : (מד) אני פרעה אני מלך וזארוק הכסא הגדל ממך . לא ירים איש את ידו לעשות שררה כמו
 שכתב בירמיהו אשר הרים יד
 כמלך

מכלל יופי

אמר מלך פירש רק בדבר הכסא אגורל מוכן
 והוא עומד : (מא) (ראה נתתי אותך) . ראה כי
 המשלחין עליה הנהיגה כפי שכלך : (מב) (רביד) . חרי
 עשין מזהב על הצואר : (צוארו) . שרשו צור ונכרת
 האלף למשך : (מו) (במרכבת המשנה) . בחירקהמס
 והוא שם לסוס או לכל בהמה שירכב האדם עליה ופירושו
 במרכבת האיש המשנה אישך לפרעה וברעו אין
 קאבלגו רח דילשיגוג דואו בירושו כתרוממו : (אברך) :
 האלף במקום הא הברך והוא מקור . כמו ונתנו אותך כלומר
 לזו 62 טב

נניח והנחה ובפירוש יהיה
 להם כמו פקדון שימצאו
 אותו לעת הצורך ואף על
 פישקנו אותו טוב לרחם
 שימצאו כדי שיקנו : (לח) (הנמצא כזה) הגון למדברים
 אמר הוא אמר ששנים איש חכם ונכון על ארץ מצרים ור
 נמצא כמותו כי חכמתו גדולה מכל החרטומים והכמים הנה
 און זה כי אסרוה אלהים שיש בו : (מ) (ישק) . ענין נשיקה
 כלומר לחודותו לארון ולדעת המתרגם הוא מענין
 יחוקל לט כי בנשק יערו אש שהוא כמו זין : (רק הכסא

ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת
 רגלו בכל ארץ מצרים : מה ויקרא
 נ פרעה שם יוסף צפנת פגנת ויתן לו את
 אסנת בת פוטיפרע כהן אן לאשה ויצא
 יוסף על ארץ מצרים : מו ויוסף בן
 שלשים שנה בגמלו לפני פרעה מלך
 מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל
 ארץ מצרים : מז ותעש הארץ בשבע
 שני השבע לקמצים : מה ויקבץ את
 כל אכל שבע שנים אשר היו בארץ
 מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר
 אשר סביביתה נתן בתוכה : מט ויצבר
 יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי
 חדל לספור כראון מספר : נ וליוסף ילד
 שני בנים בשםם תבוא שנת הרעב אשר
 ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און :
 נא ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה
 כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל
 בית אבי : נב ואת שם השני קרא אפרים
 רביעי כי הפרני אלהים בארץ עניי :
 נג ותכלינה שבע שני השבע אשר היה
 בארץ מצרים : נד ותחלינה שבע שני
 הרעב לבוא כאשר אמר יוסף ויהי רעב
 בכל הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם :
 נה ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם
 אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים
 לכו

פרעה ליוסף אנה פרעה ובר מימרך לא
 ירים נבר ית ידו למיחרוין ויתרגלית
 למרכבי על סוסיא בכל ארעא דמצרים :
 מה וקרא פרעה שום יוסף נברא
 דמטמון נלון ליה ויהב ליה ית אסנת
 בת פוטיפרע נבא דאון לאתו ונפק יוסף
 שליט על ארעא דמצרים : מו ויוסף בר
 תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלך
 דמצרים ונפק יוסף מן קדם פרעה ויעבר
 שליט בכל ארעא דמצרים : מז וכנשו
 דיירי ארעא בשבע שני שובעא עיובא
 לאוצרין : מה וכנש ית כל עבורי
 שבע שניא די הווא בארעא דמצרים
 ויהבי עיובא בקירונא עיבור תקל קרמא
 די בסחרתהא יתב בנה : מט וכנש יוסף
 עיבורא כחלא דנמא סני לחדא עד די
 פסק מלמימני ארילית מיניין : נ וליוסף
 אתילידו תרין בנין עד לא עאלת שתא
 דכפנא דילידת ליה אסנת בת פוטיפרע
 נבא דאון : נא וקרא יוסף ית שום
 בוכרא מנשה ארי אנשיני ית כל עמלי
 וית כל בית אבא : נב וית שום תננא
 קרא אפרים אריא פשני ית בארע שעבודי :
 נג ושלימא שבע שני שובעא די הווא
 בארעא דמצרים : נד ושריאה שבע שני
 כפנא למיתי כמא די אמר יוסף ותנה
 כפנא בכל ארעא ובכל ארעא דמצרים
 תנה לחמא : נה וכפינת כל ארעא דמצרים וצנח עמא קדם פרעה על לחמא

ואמר

ממשיך לא ירים גבר ידו למיסור ויניח ידו למירכוב על סוסים ככל ארבעא דמצרים: מה וקרא פרעה
 שמייה ריוסף בקרא דמקורו מפרסם ויבא ליה את אפנת דליבת דינה לשכס דרביהה איפת פוטיפרע רבא דטנים לאיתו
 דנפק וגוי: מו ויוסף בר תלמיז שניו בר קם קדם פרעה מלקא דמצרים ונפק יוסף מלנת פרעה ועבר רב ושלט
 סבל ארבעא דמצרים: מו ואפלת ארבעא דכל הויקלא עבר מלי תרין קומצין בשבע שני שובעא עד הויקלון כל
 אוצריא: מה וקפנת כל עבור שבע שני שובעא דהו בארבעא דמצרים ויבא עיבורא בקרניא עכור תקלי קרמא
 דבחוץ וקרא קנש קנוה: מט וכנש יוסף וגוי: נ ויוסף אתגלודו תרין בנין עד לא עלת שמה דבפנת
 דליבת ליה אפנת דרבת בבית פוטיפרע רבא דטנים: נא וקרא יוסף את שום בורקא קנשה ארום אנשיני וי
 ונת כל ליאתו ונת כל בית אבא: נב ונת שום תנין קרא אפרים ארום אמר תקיף יתי וי בארבע סיגפי והיבין
 עתיד למתקוף בית אבא קמא קסיגפיהוים: נג ושלימן שבע וגוי: נד ושריאן שבע שני בפנת למיתי
 דיקבא דאמר יוסף ונתה בפנת וגוי: נה וקפנת כל ארבעא דמצרים ולא הוה מפקא בר ורעה ורעה עקא קדם
 פרעה

רשי

גוי ויהו דונמת דק הכסא: את ידו ואת רגלו: כתרוננו: (מה) צפנת פענח: מפרש הכמות ואין לפענח דמיון במקרא:
 פוטיפרע: הוא מטיפר ונקרא פוטיפרע על שנתרם מאליו לפי שמדא יוסף למסכסוכו (פוטרה"ג): (מו) והעש
 הארץ: כתרוננו ואין לשון נעקר מלשון עשייה: לקמצים: קומן על קומן יד על יד היו אינרים: (מה) אוכל שררה העיר אשר
 סביבותיה נהן בתוכה: שכל ארץ וארץ מענדת פירותיה ונתנין בתכואה מעפר הנקום ומעמיד את התכואה עלירק: (כ"ל שאז דעת
 רבי נחמיה וז"ל כלל להגיה בר"ש כלאשקעלה בדעת קתם): (מט) עד כי חדר ל ספור: עד כי חדר לו הסופר לשפירוהו
 מקרא קמ: בייאן מוספר: לפי שאין מוספר והרי כי משמש כלשון דהא: (נ) בטרם תבוא שנת הרעב: (תענית י"א)
 מכלן שאלם חסור לשמש משתו כשני רעבון: (נה) והרעב בר ארץ מצרים: (בר) שהריכה תכואתם שאזרו חון משל
 יוסף

רשבי

כחלק: רמה ידו ושררתו על ידי החלק שלמה כמו שכתוב שם ויפקדו לכל סבל בית יוסף: (מה) לפנת פענח כתרוננו ולשון מצרים
 הוא: וכן היה דרכם לקרוא לאדם כשענת שמונים אותו על ביתם שם הראוי: וכן וקרא משה ליהושע בן נון יהושוע כשנעשה משרתו: וכן
 ויקרא לדניאל כל טעמר: כדכתיב די שם שניה בעל טעמר בשם אליהו: מוטיפרע אין זה פוטיפר לפי הפשט: כהן חון שר של אותה העיר
 כדכתיב וכני דוד כהנים היה שלמונים: (מו) בן שלשים וראוי לשררה: (מו) ותעש הארץ הוויאה הרבה תכואה: כמו ועשת את
 התכואה לשלש השנים: לקומים בקה אחד ואל קומן סבלים ולכן היה השבע גדול: (נ) בטרם תבא שנת הרעב: ולפי שאז יעקב
 בתלית ימי הרעב בשנה שנייה ולסוף שבע עשרה שנה בשעת (זוהר) אמר ליוסף שני בנך הנולדים לך עד כאן אליך לי הם: אבל מולדתך
 אשר הולדת אחריהם אחרי כאן אליך לך יהיו לכן פירשם כאן אפרים ונכסה נודלו לפני שנות הרעב קודם שבא יעקב אבל אחרי כן
 הוליד בניו וכני בניו שנקראו על שם אחיהם כנמלתם כמו שאמר יעקב: (נא) כשני מן נשם: כמו חנני אלהים מן חנן: הדגש
 תחת אות החסרה ואילו היה מנורת לא תכשני נשתי טובה היא מחסופי למ"ד פעל היה לו לומר נשתי: כמו עכדי רומי הליש אשר כלנו רמני:
 מן רימה את רעהו: כלנו: כלה' את חמתו: (נד) וככל ארץ מצרים היה לחם: כי נתן יוסף אוכל כערים:
 וישברו

מבלל יופי

לוח נאה להברוך לפניו ולתת אורנו למושל עד ארץ
 מצרים או האלף למדבר כלומר כל אחד היה קורא לפניו
 אכרך מלשון ברכים: (ונתן אותו) וכל אחד היה אומר זה
 ראוי להתועל ארץ מצרים: (מה) פענח: שם האר
 בפלם איובו פן יצו ופירושו הצפונה כנגלה ואמרו שהוא
 פועל עבר מן הדגוש והנכון בו פנח בחירק הפא וי"א
 כי צפנת פענח לשון כיצור הוא כמו שקרא נבוכד נצר
 לדניאל וחבריו שם בלשון ארמי והמפרשים שפירשו
 שהוא לשון הקודש תמרה הוא איך קרא שם בלשון
 הקדש פרעה: (מו) (ותעש הארץ) פירוש אסיפה
 וקמן: (לקמצים) רוצ לומר שאספו אנשי הארץ חבר
 לקמצים שקבצו ואספו הבואה רבה: או פירושו ותעש
 הארץ ממש ר"ל שהוציאה
 הארץ תכואה כלומר ונקלום תרנס לארץ ויהם
 מרגירי אחר הוציאה קמצים המפירות העשויות כאלן לאור

ויתן שהוא מלשון חוסר גומן
 והניעול תשנש בעקום קוף כמו
 בעקום קף ויסקרו מעיינות
 תהום כטיס ויסגרו ויתחלף
 הקוף כקף כמו קובע כובע
 תקן משלים היכה כמו חי תכן
 את רוח ה':
 רבים: (מט) (ויצבור
 יוסף בר כחור הים) דרך
 הפלגה: (נ) (וריוסף
 ילך) דרך כלל אולי תאומים
 נולדו לפיכך אמר (ילד) כי
 נולדו בלידה א': (נא) (כי
 נשני) ענינו שכחני
 ושרשן נשש בפלם
 ביחשית לג' (ביחשני אלהים)
 רוצה לומר כל כך גרתי לי
 עושר וכבוד עד כי הישיחני את כל עמלי שהיה לי
 מושגמכרתי וגם כל בית אבי הישיחני וי"א כי שרשי נשה
 כהדגוש ומשפטו גש' בהירק כבו דכריסד כאשר צוני
 והפחה חתת חירק: (נ) (ותכלינה) ענין השלמה:
 (נה) (כל ארץ מצרים) פירושו אגשו ארץ מצרים וכו' וכל
 הארץ

בראשית מא מב מקץ

אונקלוס

ואמר פרעה לכל מצרתי איני לוו לנתת יוסף
 די יומר לכו תעבדונו : נו וכפנא הנה
 על כל אפי ארעא ופתח יוסף ירת כל
 אוצריא די בהון עיבורא ונבין למצרא
 ותקיף כפנא בארעא דמצרים : נו וכל
 די ירי ארעא אתו למצרים למזבן עיבורא
 מן יוסף ארי תקיף כפנא בכל ארעא :
 א וחזא יעקב ארי אית עיבור מוזבן
 במצרים ואמר יעקב לבנוהי למא תחזונו :
 ב ואמר הא שמעית ארי אית עיבורא
 מוזבן במצרים חותו לתמן וזבנו לנא
 מתמן ונחי ולא נמור : ג ונקחו אחי
 יוסף עסקא למזבן עיבורא ממצרים :
 ד ונתבנמין אחוהי דיוסף לא שלח
 יעקב עם אחוהי ארי אמר דלמא יערעניה
 מותא : ה ונא אתו בני ישראל למזבן עיבורא
 בגו עלנא ארי הנה כפנא בארעא דכנען :
 ו יוסף הוא דשליט על ארעא הוא

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו :
 נו והרעב היה על כל פני הארץ ופתח
 יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים ויחזק
 הרעב בארץ מצרים : נו וכל הארץ באו
 מצרימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל
 הארץ : א וירא יעקב כי יש שבר במצרים
 ויאמר יעקב לבניו למה תתראו : ב ויאמר הגה
 שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה
 ושבדו לנו משם ונקח ונא נמור :
 ג ויבאו אחי יוסף עשרה לשבר בר
 מצרים : ד ואתבנמין אחי יוסף לא
 שלח יעקב את אחיו כי אמר פן יקראנו
 אסון : ה ויבאו בני ישראל לשבר בתוך
 הבאים כי הנה הרעב בארץ כנען :
 ו ויוסף הוא השליט על הארץ הוא
 המושבר לכל עם הארץ ויבאו אחי
 יוסף
 ו ויוסף הוא שליט על ארעא הוא

מב

אחי

רשי

יוסף : אשר יאמר לכם תעשו . לפי שהיה יוסף אומר להם שיזבנו ויבאו אל
 מצרים כדי לזכות להם ששני הרעב באים אחריהם ואלו חספני הרבה והרקיבה חזק להם אם כן כל אשר יאמר להם תעשו כדברי גור על התבואה
 והרקיבה מה אם יגזור עלינו ונמות : (ג) יער פני כל הארץ . מן הארץ כלו העשירים . (ב) את כל אשר בהם .
 כתרומתו די כהן עיבורא : וישבור למצרים . שבר לשון חכר ולשון קנין הוא כאן משמש לשון חכר . שברו לנו מעט חיכל לשון קנין .
 ואל תאמר אינו כי אם כתבואה שאף בין וחלב מנינו (ישעיה נח) ולכו סברו כלא כסף וכלל מחיר יין וחלב : (וכלל הארץ באו מניניה
 אל יוסף לשבור ואם תדרשוהו כסדרו היה לרין לכתוב לשבור מן יוסף) : (א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים . ומהיכן ראה והלא לא
 ראה אלא שמוע שבאמר הנה שמעתי וגו' ומהו וירא ראה באסקפלקריח של קדש שעדיין יש לו שבר ביצורים ולא היתה כבואה ממש להודיעו כפי
 שזה יוסף : למה תתראו . למה תראו עמכם כפי בני ישועאל וכני עשו כאלו אתם שבעים כמותה שנה עדיין היה להם תבואה
 (תענית י) : (ול' כפשוטו למה תתראו למה יהיו הכל משתכלין בכס ונותתיהם בכס שחין אים מקהים להם חיכל כטרם שיכלה עה
 שבידכם) . ומפי אחרים שמעתי שהו לשון כחישה למה תהיו כחוסים ברעב . ודווקא לו (בשלי יא) ומיה גס הוא יורה :
 (יב) רדו שמה . ולא חזרו לבור רמז למחיתם וי' שנים שנסתעבדו למצרים כמנין רדו : (ג) וירדו אחי יוסף . ולא כתב
 בני יעקב מלמד שהיו מתחרטים בחיבתו ונתנו להם להתנהג עמו כחמור ולפדותו בכל מוזון שיפסקו עליהם : עשרה . מה תל'
 והלא כתיב ואת בנימין אחי יוסף לא שלח אלא לענין האחות היו חלוקין לו' שלא היתה אהבת כלם ושגלת כולם שיהיו חכיל לענין לשבור בר
 כלם לכ אחד להם ככ"ר : (ד) פן יקראנו אסון . וכתיב לא יחיו אסון ח"ר אליעזר בן יעקב מכאן שהשטן מוקטר בזה
 עסקנה (ב"ר) : (ה) בתוך הבאים . משמעין ענין שלא יכירו לפי שנהיה להם אכזיבם שלא יתראו כולם בפתח ח' אלא שיכנס כל